

Môžu Econport používať ľudia, ktorí nemajú priame spojenie s univerzitami alebo so študentmi?

Áno, môžu. Econport ako digitálna knižnica obsahuje nielen experimentálny softvér, ale aj bohatú kolekciu učebných materiálov, ktoré sú integrované do inštrukcií ako využívať tento softvér, alebo ktoré môžu byť použité aj samostatne. Väčšina týchto materiálov je v angličtine. Ak užívatelia z iných častí sveta vyvinú alebo už majú vyvinuté učebné materiály vhodné pre neanglicky ho-

voriacich ľudí a ak nám ich sprístupnia, my ich vložíme do Econportu ihneď, ako ich dostaneme. Týmto spôsobom aj ľudia, ktorí nie sú študentmi na univerzitách môžu rozširovať svoje vlastné vzdelanie. Ako príklad uvediem veľmi užitočný slovník ekonomických pojmov, ktorý je už na Econporte. Myslím si, že verejnosť a začínajúci študenti ekonómie sú často zmätení, keď počujú ekonomov používať technické termíny. Poznám to z vlastnej skúsenosti,

pretože napríklad členovia mojej rodiny ma obviňujú, že nehovorím po anglicky ale "po ekonomicky" – keď im pri večeri rozprávam o mojom výskume. Vyhľadávací slovník pojmov je preto veľmi užitočnou pomôckou. Econport tiež ponúka možnosť zadania rôznych termínov alebo fráz do vyhľadávacieho okienka. Následne vysvetlí pojmy a identifikuje všetky dostupné materiály, ktoré sa ich týkajú.

Prečo ste sa spolu so svojimi kolegami rozhodli odprezentovať tento workshop na Ekonomickej univerzite v Bratislave?

Krátka odpoveď je, že sme boli pozvaní. Dlhšia je nasledujúca. Môj bývalý doktorand Maroš Servátka a jeho priatelia a spolupracovníci z občianskeho združenia Virtual Scientific Laboratories pomáhajú podporovať rozvoj excelentnosti v oblasti vedy na Slovensku. Myšlienka workshopu propaguje presne tieto ciele, a preto ma združenie oslovilo, aby sme workshop urobili v Bratislave. Hneď, ako mi Maroš predostrel návrh, zareagoval som naň, pretože je to niečo, k čomu by sme ja a moji kolegovia radi prispeli. Čím viac som o tom premýšľal, tým viac som si začal uvedomovať, že táto akcia priniesie ošoh aj našej univerzite a mojim kolegom a bude osožná aj pre Econport a Ekonomicкую univerzitu. V širšom meradle tento workshop prispel k šíreniu osvetu Econportu, ktorý sme vytvorili na to, aby ho využívali ľudia na celom svete. Prispel aj k vybudovaniu nových profesionálnych kontaktov a k prehĺbeniu už existujúcich kontaktov s mojimi bývalými doktorandmi.

Pán profesor Cox, ďakujem Vám za rozhovor.

Profesor James Cox, Ph.D., Noah Langdale Jr. Chair in Economics a Georgia Research Alliance Eminent Scholar, prednáša teóriu ekonómie a experimentálnu ekonómiu na Georgia State University v Atlante. Je riaditeľom ekonomického experimentálneho centra ExCEN. Vyštudoval ekonómiu na University of California at Davis a doktorát získal na Harvard University. V minulosti pôsobil na University of Massachusetts at Amherst a na University of Arizona. Je autorom desiatok publikovaných vedeckých štúdií a článkov. V roku 2002 založil digitálnu knižnicu Econport.

ROZHOVOR S MGR. ING. MAROŠOM SERVÁTKOM, PH.D., Z KATEDRY EKONÓMIE NA UNIVERSITY OF CANTERBURY NA NOVOM ZÉLANDE A ČLENOM OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA VIRTUAL SCIENTIFIC LABORATORIES

V júli tohto roku ste spolu s Ekonomickou univerzitou spoluorganizovali Workshop on Teaching Economics with the Use of Experiments. Ako vznikla idea usporiadať takúto akciu v Bratislave?

Spolu s kolegami Radovanom Vadovičom, Urbanom Kováčom a Michalom Radosom sme minulý rok založili občianske združenie Virtual Scientific Laboratories s myšlienkou vypomôcť pri zavádzaní súčasných trendov v oblasti ekonómie a behaviorálnych vied do výskumu, vyučovania a praxe. Počas nášho prvého stretnutia s pánom rektorom Rudolfom Sivákom ohľadne novej spolupráce

s Ekonomickou univerzitou zaujalo pána rektora využitie Econportu – digitálnej knižnice, ktorá sa zameriava na obsah zdôrazňujúci využitie experimentov vo výučbe a výskume. Navrhol som Jeho Magnificencii pánovi rektorovi usporiadať workshop určený na šírenie experimentálnych metód v pedagogike ekonómie podobný tým, ktoré organizuje zakladateľ Econportu, profesor James Cox

z Georgia State Univerzity v Atlante. Profesor Cox je, mimochodom, jeden z najznámejších experimentálnych ekonómov, bývalý prezident Economic Science Association, asociácie združujúcej experimentálnych ekonómov z celého sveta a dlhoročný spolupracovník profesora Vernona Smitha, laureáta Nobelovej ceny v roku 2002 za oblasť experimentálnej ekonómie. Pán rektor prejavil záujem zorganizovať takúto podujatie na Ekonomickej univerzite, tak som oslovil pána profesora Coxa, ktorému sa nápad veľmi zapáčil a rozhodol sa prísť so svojím tímom do Bratislavy. Musím podotknúť, že to bol historický moment, pretože bratislavský workshop bol prvým workshopom, zaoberajúcim sa využitím experimentov vo výučbe ekonomických predmetov, organizovaným v Európe, ba dokonca prvým, ktorý bol organizovaný mimo USA.

Čím sa zaoberá experimentálna ekonómia?

Experimentálna ekonómia je v podstate analytický inštrument, ktorý ekonómovia používajú, podobne ako ekonometriu, na testovanie ekonomických teórií a hľadanie empirických faktov a regularít. Výsledky experimentov môžu následne ovplyvniť vývoj teórie, ukazujúc napríklad na to, ktorá časť ľudského správania je dôležitá a teda, ktoré druhy teórií a rovnováh majú väčší empirický význam ako ostatné. Experimenty nám ďalej ponúkajú možnosť porovnávania rozličných druhov inštitúcií a ekonomických prostredí, čo má veľký význam najmä v oblasti hodnotenia navrhovaných hospodárskych opatrení, respektíve ich doladovania, či už na úrovni štátu, odvetvia alebo firmy.

Čo je najväčšou výhodou experimentálnej ekonómie?

Metodológia experimentálnej ekonómie umožňuje vedcom zbierať údaje, čiže ekonomicky relevantné rozhodnutia skutočných ľudí v izolovanom a špeciálne nadizajnovanom prostredí. Nie sú to počítačové simulácie, ako sa mnohí mylne domnievajú. Experimenty nám dávajú možnosť zavedenia exogenných zmien pri dodržaní pravidla ceteris paribus. Ďalšími výhodami sú presná replikovateľnosť experimentov a experimentálnych údajov a možnosť

kontroly potrebných ekonomických veličín v procese generujúcom dáta. Uvediem príklad: Predstavte si, že chcete testovať turnajovú teóriu, ktorá v skratke hovorí, že zamestnanci, podobne ako športovci alebo športové družstvá medzi sebou súťažia o to, kto dostane cenu víťaza. Cenou je však v tomto prípade vyšší plat alebo povýšenie do novej funkcie. Teória nám hovorí, že v rovnováhe sa očakávané hraničné zisky z ceny musia rovnať hraničným nákladom. Priamy test teórie si však vyžaduje poznať počet súťažiacich pracovníkov, presnú hodnotu ceny pre víťaza, náklady spojené s námahou pracovníkov, produkčnú funkciu zohľadňujúcu náhodnú zložku atď. Priame testovanie turnajovej teórie pomocou nelaboratórnych dát sa zdá byť nemožné, pretože nemáme k dispozícii údaje o nákladoch spojených s námahou pracovníkov či o distribúcii náhodnej zložky. Všetky však môžu byť implementované a kontrolované v experimente.

Prečo je učenie pomocou experimentov čoraz populárnejšie?

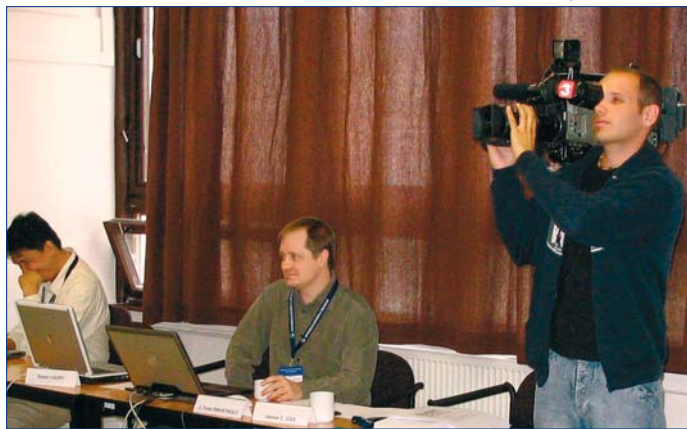
Vedecké a pedagogické ekonomické experimenty sú relatívne lacným spôsobom, ako generovať reálne údaje, ktoré demonštrujú ekonomické zákony a princípy. Spolu s nárastom významu experimentov, ako uznávanej empirickej metódy v ekonómii rastie aj dôraz kladený na prepojenie vedy a vzdelávania a tým na zavádzanie experimentov do výučby. Aj pri vyučovaní ekonomických predmetov platí stará pravda "lepšie raz vidieť ako trikrát počuť." Práve účasť v experimente a nutnosť individuálne si premyslieť, ako sa budem v danom prostredí správať, aby som si napríklad zaručil

čo najväčší zisk, dáva študentom a poslucháčom inú perspektívu na ekonomické zákony, ako keď sú prezentované prednášajúcim iba pomocou rovníc, grafov a textu.

Aké má vaše občianske združenie plány do budúcnosti?

Radi by sme v budúcnosti ďalej pomáhali pri organizovaní prednášok a seminárov a pozývali renomovaných ekonómov a známych vedcov na Slovensko, aby prišli odprednášať svoje myšlienky

a svoje vedecké štúdié pred slovenským publikom. Vo všeobecnosti si dávame za cieľ pomôcť pri nadväzovaní ďalšej spolupráce medzi slovenskými vedcami a doktorandmi a zahraničnými výskumníkmi. Chceme pokračovať v podpore vedy a výskumu na Slovensku a plánujeme v blízkej budúcnosti ponúknuť aj konzultačnú činnosť v oblastiach ekonómie a trhového prieskumu, zameraných práve na využitie experimentálnych metód.

Mgr. Ing. Maroš Servátka, Ph.D., prednáša behaviorálnu ekonómiu, ekonómiu práce a teóriu hier na University of Canterbury na Novom Zélande. V minulosti pôsobil ako postdoc na Univerzite v Manneheimu a ako visiting scholar na University of Chicago Graduate School of Business, kde bude pôsobiť v roku 2008 tiež ako visiting assistant professor. Vyštudoval kvantitatívne metódy na Szcole Glownej Handlowej vo Varšave a získal doktorát na University of Arizona, kde napísal doktorskú prácu z experimentálnej ekonómie na tému Férovosť a reputácia v experimentoch. Zaoberá sa výskumom vplyvu spoločenských noriem a behaviorálnych a psychologických prvkov na ekonomické rozhodnutia ľudí a firiem.

Zhovárал sa Ing. Urban Kováč, Ph.D.
Virtual Scientific Laboratories a Katedra financií NHF EU

16. VÝROČNÉ ZASADNUTIE EDAMBA

Ekonómická univerzita v Bratislave bola hositeľkou vedeckých pracovníkov popredných európskych univerzít. V dňoch 2. – 4. septembra 2007 sa v Bratislave konalo 16. výročné zasadnutie EDAMBA.

Európska asociácia na vzdelávanie doktorandov EDAMBA je zdrojom rozvoja vedeckých poznatkov na popredných európskych univerzitách už od roku 1991.

Trvale rastúce nároky na rozvoj vedy a výskumu boli podnetom na spojenie síl viacerých popredných univerzít v Európe s významnými cieľmi vo vzťahu k mladej vede. Medzi tieto ciele patrili predovšetkým:

- vytvorenie vedeckého fóra pre spoluprácu v rámci doktorandských programov popredných európskych univerzít,
- upevnenie vzťahov a vzájomná pomoc medzi európskymi univerzitami v oblasti doktorandských programov,
- vytvorenie priestoru na výmenu informácií pre potreby zdokonalenia v oblasti prípravy doktorandov, ale i medzi doktorandmi rôznych krajín navzájom.

Tieto ciele sa konkretizovali na škandinávskych univerzitách, ktoré v roku 1991 dali tomuto procesu konkrétne meno a program.

V roku 1991 vznikla EDAMBA v Štokholme. Spočiatku so skromným počtom severských univerzít, ale s významným vedeckým programom, ktorý sa stále dodržiava a sústavne zdokonaľuje. EDAMBA dokázala byť od svojho vzniku fórom vedeckých diskusií a spolupráce, v ktorom školy s dlhou tradíciou v doktorandskom vzdelá-

vaní odovzdávali svoje skúsenosti novým členom v oblasti doktorandského vzdelávania. Aktivity EDAMBA sú založené na vznešených ideáloch rastu doktorandského vzdelávania so snahou pomáhať novo prístupujúcim členom. Považuje sa za povinnosť trvale zlepšovať doktorandské programy s úmyslom, aby sa doktorandi stali profesionálmi, kompetentnými výskumníkmi, respektíve výbornými pedagógmi.

Hlavnými konkrétnymi aktivitami sú:

- každoročné výročné stretnutia prezídia EDAMBA a školiteľov doktorandov,
- organizovanie letnej školy výskumu pre doktorandov – koná sa od roku 1992 na rôznych univerzitách členov EDAMBA (toto hodnotné, ale finančne náročné podujatie absolvovala zatiaľ so Slovenska len jediná doktorandka Ľubomíra Strážovská),
- pracovné zasadnutia prezídia, na ktorých sa stanovuje program na celý rok,
- anonymná súťaž dizertačných prác doktorandov; vypracúva sa v anglickom jazyku. Súťaž vznikla v roku 2003 a zo Slovenska sa na nej zatiaľ nezúčastnil žiadny doktorand. Kládne vysoké nároky na aktuálnosť tematického zamerania, vedeckosť a využiteľnosť. Univerzita, ktorá sa uchádza o členstvo v EDAMBA musí spĺňať pomerne náročné kvantitatívne aj kvalitatívne kritériá, predovšetkým však musí mať vedu a výskum na vysokej úrovni, dostatočný počet kvalitných školiteľov, ale hlavne cielavedomých a inteligentných mladých ľudí, ktorí sa rozhodli dosiahnuť treť stupeň štúdia.